

İTİZAR :

Geçen nushamızda neşrettiğimiz, Recep Tankaya'nın MEHMET EMİN YURDAKUL isimli şiirinde; tertip esnasında bazı yanlışlar yapılmıştır . Aşağıdaki şekilde düzeltilmesini özür dileyerek rica ederiz .

İkinci kıt'anın birinci mısraındaki (Gündüzleri gece yaptın), (Gündüz yaptın geceleri)

Üçüncü kıt'anın üçüncü mısraındaki (Öz çanından) (Öz canından) olarak düzeltilecektir .

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Kuruluşu : Nisan 1938

SAYI : 47

1. Nisan 1944

Basıldığı yer : Çorum Vildyet Basımev

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Sayı : 47

1. Nisan 944

Kuruluşu: Nisan 938

İÇİNDEKİLER

		Sahif
1 — Geçmişte Mart	Bahri Myyak	1403
2 — Elvan çelebi II	Neşet Köse oğlu	1404
3 — Çorum tarihinde kadın elbiseleri	Esref Ertekin	1409
4 — Çorum'da baş hastalığı	Dr. Nurettin Kutluk	1412
5 — Sandal	Enver Ertüzün	1413
6 — Yollar (Şiir)	Enver Ertüzün	1414
7 — Türkler Eğitim bölgesine selam (Şiir)	R. R. Tankaya	1415
8 — Yolculuk - Akşam (Şiir)	Sıvacoğlu	1416
9 — Sarimbey	Enver Ertüzün	1417
10 — Çorum'da Maarif hayatı	İhsan Sabuncoğlu	1419
11 — Cönklerden derlemeler	Eşref Ertekin	1427

GEÇMİŞTE MART

Bahri Myyak

Mart, on iki ayın, tarihimizle en çok yüklü olanlarından biridir. Mart'ın 31 çocuğu; büyük Türk tarihinin ezeli defilesinde ne kadar çeşitli çehreler göstermişlerdir: Zaferler, baskınlar, ihanetler, irtica'lar, inkilûplar ...

Geçmişin karanlıkları içinde, daha yakın zamana ait oldukları için diğerlerinden daha aydınlık görünen ikisinden bahsetmek istiyorum; o ikisinden ki; millî tarihin engin kâinatında iki makûs buuttur; birisi semaya yükselen bir süngü ucu

gibi dik ve mağrur, diğeri aşağı çevrilmiş tüfek namluları gibi acı ve perişan; birisi gökleri yırtan bir zafer avazı ve savaş nârası gibi bülent, diğeri yerlerde sürünen bir yılan daşı gibi pest; birisi dünyaya tek başına kafa tutuşun tarihi, diğeri bir hainliğin ... 18 Mart ve 16 Mart ...

Evet, 18 Mart süngünün mitrolyoz mermisine, göğüslerin top güllerine, yivi aşınmış Mantellilerin 48 lik kusan taretlere, iki kelime ile Türk'ün dünyaya üstün

geldiği gündür : Çanakkalede top gullelerinin yarattığı kaostan, bu ateş cihanında alınlarının kanını silerek, kopmuş kollarının sarkan yenini düğümleyerek fırlıyan yigitlerin devler gibi, sulara yaslanmış çelik gemileri buğazın maviliklerine gömdükleri gündür; hatırası öğünme arzusu veren gün ...

Bundan beş yıl sonra ve iki gün önce, 16 mart ... Bir hainliğin, bir allâklığın içimizde sonsuz olarak kanıyacak yarasıdır .

Evet, bu tarih, İtilaf kuvvetlerinin İstanbul'u işgal ettikleri, karakollarımızı basarak lüzumsuz ve maksatsız bir kan yalayıcılık ruhiyle, günahsız erlerimizi uyurken öldürdükleri, zaferlerini masum kanı dolu kadehlerle kutladıkları o uğursuz günün tarihidir; hatırası döğünme arzusu veren gün ...

Dün, daima bu günün ve yarının ibretle seyrettiği ve edeceği bir temaşa şahsesidir . Bu yüzden

bayağı bir doğmatizma'ya düşmeden şöyle bir hükme varmak mümkündür:

Bu memleketin öz evlâtları, zaferi, şanı ve şerefi daima süngülerinin - düşmanlara ölüm ürpertileri veren - ucunda ve yüksekte tutmuşlardır . Ancak, asırlarca TARİHi hizmetine almış, vassal hükümdarlardan zafer alayları tertibetmiş olan bu şerefli devlet, geçmişte, bilhass şu iki musibetten zarar görmüştür : İçerde gaflet, dışarda hainlik ve allâklık ...

Bu gün öğünçle görüyoruz ki başımızdakiler YURD'un şerefi üzerine titremektedirler ve bu davada asla uykusuzdurlar .

Gerekirse 18 Martlar yaratmağa her zaman kadiriz . Bunun için ikinci bir 16 Mart'ın alçaltıcı havası yurdumuzun ufuklarında asla esmeyecektir ; buna inanıyoruz ve güveniyoruz .

ELVAN ÇELEBİ

Neşet Köseoğlu

II

Geçen yazımızda Elvançelebi köyünün durumunu tespit etmeğe çalışmıştık . Buna göre köyde bulunan eski vesikaları sadece kaydetmekle iktifa etmiştik . Bu yazımızla köyün ve bu bölgenin tarih bakımından taşımakta olduğu vasıfları tespit etmeğe başlamak istiyoruz .

Köyün ve bölgenin tarih bakımından değerini göstermek için köyde ve elimizde bulunan vesikaların izahını yapmak lâzımdır . Bu bölgeye ait vesikalar şu suretle tasnif edilebilir .

- 1 — İslâm devrinden evvelki taş belgeler
- 2 — İslâm devrine dair olan taş belgeler
- 3 — Vakfiyeler
- 4 — Keramik koleksiyonları
- 5 — Türk devrine ait sanat eserleri

Bizans devrine ait bulunan eserler taş ve mermer sütunlarla

bazı yazılı taşlar ve işlenmiş sacak ve sütun başlıklarıdır . Bunlar içinde Roma eserleri de vardır .

Cami ve türba duvarlarında bulunan tezyinatlı bizans eserleri ve köyün içinde, mahalle aralarında Roma ve Bizans eserleri bakıyeleri köyün Türk devrinden evvel Selcukilerden daha evvel mevcut olduğu hakkında bir ihtimali ortaya atmaktadır . Köyün etrafında, listesini geçen yazımızda verdiğimiz ören yerleri vardır ki bunların bir çoklarında, köyün içinde bulunan eserlerin daha büyükleri görülmektedir .

Bu duruma göre, köyün etrafında, köyde bulunan eserlerin bir kısmı bulunduğu göre, köyde bulunan bu parçaların Elvançelebi Cami ve Türbesi yapılırken gelmiş olması ihtimali daha kuvvetli görülmektedir . Fakat köylülerin söylediklerine göre köy içinde mezarlık yerinde ve civarında bu

nevi taşların çıkmakta olduğu da iddia edilmektedir . Buna göre Selçukiler devrinde bulunan ve yapılan eserlerin köyün içinde bulunan Kilise, Mabet, büyük bina engazından istifade edilerek yapıldığını kabul etmek icabetmektedir .

Bu mülahazaya göre köyün tarihi, Selçukilerden evvel başlamıştır . Fakat o devre ait ismini ve burada geçmiş hadiseleri bilmiyoruz, köyde ve civarında bulunan eserler bu soruları aydınlatacak mahiyette değildir .

SELÇUK DEVRİNE AİT TAŞ BELGELER

Geçen sayımızdaki Cami kitabesinin tarihi 681 - 1282 dir . Fakat kimin tarafından yapıldığı belli değildir , Bu tarihe göre Selçukiler zamanına ait bir eser olduğu anlaşılmaktadır .

Türbe kitabesinin tarihi de 707 - 1307 dir . Buda bu sahanın henüz Osmanlı eline geçmeden evvelki zamana aittir . Kitabeye göre Elvançelebi tarafından yaptırıldığı ve imar edildiği anlaşılmaktadır . Kitabede yapılanların bina olduğu yazılıdır . Kelime cemi olduğuna göre bu ki-

tabenin Türbeye değil Medrese, Aşhane ve Hanıgah gibi binalara ait olması icabetmektedir . Buna nazaran Türbeye bu kitabenin sonradan konulduğu yani diğer binalar harap olduktan sonra buraya yerleştirildiği anlaşılmaktadır . Ya hud bunların hepsine bir kitabe yazdırmak düşüncesiyle hareket edilmiş olması da hatıra gelebilir . Bu takdirde bütün bu binalar yapıldıktan sonra Elvan Çelebi ölmeden evvel Türbesini yaptırmış demektir .

ELVAN ÇELEBİ KİMDİR .?

Bu sülâle hakkında, geçen yazımızda neşrettiğimiz biri arapça diğeri fatisi iki taş belge de malumata raslanabilir . Bu kitabelere göre;

A — Sülâlenin, bu kitabelerde görülen başı Şeyh İlyas'tır . Buna baba İlyas'ta derler .

B — Bunun oğlu da Muhlis'tir . Bunun adı her iki vesikada da aynıdır .

C — Bunun oğlu ise Ali'dir . Kendisine Şeyh Aşık Paşa'da derler .

D — Bunun oğlu ise Elvan Çelebi'dir .

Bu sülâleye dair tarihî bilgileri eldeki vesikalara göre sıralaya-

cak olursak köyün, Elvan Çelebi yerleşmeden veya yerleştikten sonraki durumunu kolaylıkla tespit etmek mümkün olacaktır .

Bu sülâlenin bu bölgedeki tesirini eyice aydınlatılabilmek için 625 - 1227 tarihine kadar gerilemek icabetmektedir .

Bu tarih Baba İlyas'ın birinci derecede Müridi olan baba İshak'ın muhittinde baba İlyas'a dayanarak nüfuz peyda ettiği zamanlardır . Bunu biraz izah edelim . Bu tarihte Amasya'da vali olarak Kıvamüddin Karaman bey bulunuyordu . Amasya'da Mes'udiye hânîkahı Şeyhi da baba İlyas idi . Kendisi Oğuzlardan ve Bayındır boyundandır . Baba İshak Kefer-sud'dan gelerek kendisine mürid oldu . 631 - 1233 de Amasya Valisi olan Hacl Tuğruk bey bile babaya mürid oldu, nüfusu da gittikçe artıyordu . İbni Bibi baba İshak hakkında şu malumatı vermektedir .

« Sözüne inanılır kimselerin anlattığına göre Samsad kalesine bağlı Kefer-sud köyünde baba İshak adında bir adam henüz gençlik çağlarında kafasına şöhret kazanmak ve mürid toplamak sev-dasını yerleştirmiş hokkabazlık ve sihirbazlık sanatlarında ilerlemişti

cahli köylüleri başına toplıyarak dervişlik ve dindarlık yolu ile yaladı zladığı saçmaları onlara dinletirdi, her zaman gözü yaşlı, gönlü tasalı ve vücudu zaif idi . Aradan seneler geçtikten sonra etrafına bir çok kalabalıklar toplandı, müridleri çoğaldı, kerametine inandılar .

Baba İshak bu kadar mürid ile ortaya atılmak istedi, bir gün halk arasından ansızın kayboldu, aradan epi zaman geçtikten sonra sesi Amasya köylerinden birisinden eşidildi, oraya vardığı ilk günlerde çobanlık yaptı, kendisini sofu tanıttırdı, yaptığı çobanlık için kimseden bir şey almadı, bu sofuluğu yüzünden şöhreti öyle bir dereceye erişti ki, erkek kadın herkes, evliliğine inanmağa başladılar, her kimin başı sıkılsa ona koşar ve bir muska alarak sıkıntısı geçerdi . Müritleri çoğaldı, bir tepe üzerinde tekke kurdu, orada ibadetle uğraşmağa başladı .

burada bir kaç mürid'den başka kimse yüzünü görmüyordu, güya yemekten, içmekten tamamiyle el çekmiş, açlığa, susuzluğa alışmış gibi kendini tanıtmıştı .

« Baba İshak, köylere, şehir- lere, hatta Şam diyarına haberler

salarak Selçuk Hükümdarı Sultan Gıyasüddin aleyhinde bulunuyordu. Şam'da bulunan harzemilere, Gıyasüddin'in şarap içtiğinden şikâyet ediyor ve Harzemileri de kendisine bağlamağa çalışıyordu.

« Baba İshakın adamları bir kaç seneden beri isyan hazırlıklarını tamamlamış, babanın emirlerini bekliyorlardı. Bu emir verildi, isyancılar evvela Kefersud köyünü ateşe verdiler, babanın yoluna gidenlere aman verdiler, gitmeyenleri öldürdüler.

« Malatya Emiri Alishir oğlu Müzafferüddin, bir kuvvet topluyarak üzerine yürüdü, cenkleştiler Alishir bozuldu, bayrağı, davulu asilerin eline geçti, Malatya'ya döndü. Kirman oymaklarından kalabalık bir kuvvet toplayarak tekrar üzerlerine yürüdü isede yine malup oldu, asiler şımardılar, Sivas'a hücum ettiler, yağmalar yaptılar İleri gelenleri öldürdüler, Tokat ve Amasya'ya doğru yürümeğe başladılar. Tokatlılar karşı koydular ama malup oldular, bu civarda bulunan Türkmenler de onlara katıldılar, Amasya civarına geldikleri zaman büyük bir kuvvet olmuşlardı.

Sultan Gıyasüddin bu durum karşısında ihtiyaten Kubadabad Kalesine çekildi, Amasya Serdari Hacı Armağanşah'ı hududa gönderdi, Armağanşah Amasya'ya yetişir yetişmez, baba İshak'ı ken-

disine en yakın müridleri ile beraber Tekkesinde tutarak Amasya Kalesi burçlarına astırmıştır. Sonra Askerlerle beraber asilerin üzerine gitmiş ve yaptığı çarpışmada şehit olmuştur. Asilere baba'nın asıldığı haber verilmiş isede, o Tanrı'nın Peygamberidir dediler ve ateşe atılmakta devam ettiler. » (1).

Diğer taraftan Gıyasüddin Erzurum hududuna göndermiş olduğu Orduyu geri çağırды, asiler Kırşehirin Maye Ovasında toplanmağa başlamışlardı, burada yapılan çok şiddetli bir harpten sonra Müridler'in çoğu kılıçtan geçirildi, kurtulan kadın ve çocuklar da köle olarak aralarında mal paylaşır gibi paylaştılar.

Bu hadisenin tarihi, yani Maye ovası cengi 637 - 1239 da cereyan etmiştir. Bayço Noyen bu tarihten üç yıl sonra Anadolu'ya gelmiştir.

İşte bu hadiseden sonra Gıyasüddin, Baba İlyas'ı da şehit etmiş ve bütün evlatları ile oğlu Muhlis babayı Kırşehir'ine sürgün etmiştir.

(Sonu gelecek sayıda)

[1] A. S. D. Tarihi M. N. Gençosman

Çorum tarihinde kadın elbiseleri :

Eşref Ertekin

KUMAŞLAR

Bu mavzu çok geniş olduğu halde Anadolu içlerinde, eski elbiseler, kumaşlar, tezyinata müteallik malzeme üzerinde halk arasında toplanmış bir bilgi de yoktur.

İşte Çorum'da bu bakımdan bu gün halk arasında yaşayan ve kullanılan giyim eşyası ile Şer'iyeye Mahkemeleri zabıtlarında raslanan bu çeşit vesikaları derlemek suretiyle bu alanda çalışacaklara malzeme toplamağa karar vermiş bulunuyoruz.

Kadın kıyafetleri hakkındaki yazıları tamamladıktan sonra erkek elbiselerine dair etüdlerimizi neşredeceğiz.

Bu hususta inceleme yapacak olan sayın büyük bilginlerime ufak bir yardım yapmış olur isek ne mutlu bize .

I — ATLAS : Bu kumaşın Çorum'da bulunan çeşitleri şunlardır .

- 1 - Sırmalı karlı buzlu atlas .
- 2 - Sırmalı mandâliye atlas .
- 3 - Kiron atlas .

Bu kumaşın çiçekli ve düz olanları olduğu gibi dürlü renkleri vardır .

2 — CANFES : Bu kumaşın Çorum'da bilinen nevi ve cinsleri şunlardır .

- 1 - Mor cengâri canfes .
- 2 - Damataşı canfes .
- 3 - Çatmalı canfes .

Bu bölgede kullanılan neveleri bunlardır .

3 — ÜSKÜFE: Bu kumaş-

ta üç çeşittir .

- 1 - Güllü üsküfe .
- 2 - Direkli üsküfe .
- 3 - Gümüşlü üsküfe .
- 4 — SEVAİ : Bunun da beş çeşidine raslanmıştır .

- 1 - Sakızlı sevaî .
- 2 - Allı direkli sevaî .
- 3 - Beyazlı sevaî
- 4 - Takatuka sevaî .
- 5 - Mık tepesi sevaî .

5 — ÇİTARİ :

- 1 - Kırk kalem çitari .
- 2 - Fındıklı »
- 3 - Makaslı »
- 4 - Hekirhikir »
- 5 - Selimiye »
- 6 - Aşağılık »

Bu kumaşlar da bu suretle altı nevi olarak bu bölgede görülmektedir .

7 — MEYDANI :

- 1 - Al meydanı .
- 2 - Mor »
- 3 - Güvez »
- 4 - Mezemek meydanı .

8 — KUTNU :

- 1 - Kemha kutnu .

2 - Tas »

3 - Bıçak »

4 - Tefarik »

5 - Mecidiye »

Bu nevi kumaşın bu bölgedeki çeşitleri bunlardır .

9 — HURŞİDİYE :

- 1 - Hindiye .
- 2 - Altı parmak .
- 3 - İplik Hurşidiye .

10 — BİNDALLI :

bu kumaşın al, mor ve yeşiline buralarda raslanmıştır, çeşitleri şunlardır .

- 1 - Atlas bindallı
- 2 - Kadife bindallı
- 3 - Sırmalı bindallı
- 4 - Çiçekli ve sırmalı bindallı

11 — SOBALI :

bundan don yaparlar, direkleri dört parmak eninde başka bir çeşit kumaştır .

12 — KADİFE :

bunun her rengi vardır, cinslerinin adları şunlardır .

- 1 - Güllü kadife
- 2 - Dalgalı kadife
- 3 - Çubuklu kadife
- 4 Saçaklı kadife
- 5 - buzlu kadife

13 — YANAR DÖNER :

1 - Erişi mor, arkacı kanarya sarısı olup iki renkli görünür .

14 — HOPLİM :

İpekten çubuklu bir nevi kumaştır .

15 — MANTİN :

bu da ipeklidir . Çubukludur. Direkleri çeşitli renktedir, beyaz, sarı, yeşil olanları vardır .

16 — GÜRZO :

Düz ipekten bir kumaştır . başka çeşitleri yoktur . Her rengi bulunur .

17 — HÂRE :

- 1 - Telli hâre
  - 2 - Telsiz hâre
  - 3 - Direkli hâre
- bu kumaşın her renklisi vardır.

18 — YÜN BASMA :

- 1 - Güllü basma
- 2 - Çiçekli basma

3 - Çeşitli basma

19 — İBRAHİMİYE :

1 - bu kumaş eski sicillerde varsada bugün yaşlı kadınların bilemeyeceği kadar eski olduğu anlaşılmaktadır .

20 — KENEFİ : (1)

buna Çorum bezi derler, bazıları buna ev bezi diyorlar .

bu bezin idare, kıvratma, bal kaymak' Serçe kanadı, Kaşık sapı Üçoturum, bürüncük, Melez, Herir diye çeşitleri vardır .

bu bezlerden Don, Gömlek, Çarşaf, Peşgir yapılmaktadır .

21 — MAVİEBZ :

Bu bez Çorum'da el'ân kadınlar tarafından dokunmaktadır . bu da Çorum'a mahsus bir bezdir. İpliği Çorum pamuğundan yapılır. Çorum'da dokunur, Çorumda boyanır . bu; Delmelerin arkasına konduğundan arkalık adını da almış .

Sonu var

[1] Bu bez eski kadınlar tarafından çok itinalı ve çeşitli olarak dokunmuş . Şimdi o kadar itina gösterilmediği gibi çeşitleride azalmıştır .

un Çorum'da baş hastalığı

Dr. Nurettin Kutluk

Ölüme karşı savaşın insan oğlu, canını kurtarmak ve düşmanı vurmak için cephede kullandığı silâhı kadar, görünüşte küçük ve dahili düşmanları olan mikrop ve haşarata karşı da aynı ıztirarla savaşmak zorundadır .

Hiç kimse cepheye silâhsız ve kurşunsuz gitmeyi aklından geçiremezken, bu küçük düşmanların cephesi, nedense küçümsenmekte ve medenî memleketlerde barınmadıkları halde bizde, memleketimizin sağlığı zararına refah ve saadet içinde yaşamaktadırlar , Çorum'un sivrisinekleri de bu bah tıyarlar arasındadır .

Sıtmanın insana sivri sineklerle geçtiğini hepimiz biliriz . Bu günkü harpte kullanılan Moskito (Sivri sinek) bombardıman uçakları misali Çorum'un sivrisinekleri de Çorum'luların vücut kalesine

Plasmodi bombalarını atarak onları yangına vermekte ve harabetmektedir .

Neticede karınları su toplamış büyük dalaklı, toprak benizli sıtma kurbanları ortalığı doldurmaktadır .

Tabiatın gayesi profilâksi « korunma, mevzuu terapi » tedavidir . Binanaleyh, sıtmaya karşı alacağımız tedbirlerin başında da hastaların iyileşmesinden evvel hastalığın meydana gelmesine karşı savaşmak olmalıdır . Meselâ : Sivri sineklerin hava meydanları sayılan bataklıkları, su birikintilerini kurutmak ve ucuz yerli malı cibilliklerle geceleri kendimizi korumamız lâzımgelmektedir . Aksi halde vücut kalesini açık şehir ilan ettiğimizi sivrisinekler padişahına bildirerek, lütüf ve inayetlerine sığınmaktan başka çare kalmıyacaktır .

SANDAL

Yüksek Ziraat Mühendisi

Enver Ertüzün

Fırtınaların tesirleri denizlere göre değişir . O, denizin büyüklüğüne, mevkiine ve kesafetine tabidir . Fırtınaların tabii olan denizde, diğerlerini kendisine tabi kılmıştır . Büyük dalgalı denizlere karşı cesim gemiler lâzımdır . Bazan onlar bile mukavemet edemezler . Küçük dalgalı denizlere ise, epeyce büyük olan bir gemi tahammül edebilir . Her denizin gördüğü iş ve taşıdığı yük büyüklüğü nisbetindedir . Kesif olan denizler içindeki cevherlerle ağırlaşır .

Gemisiz deniz hiç olduğu gibi, denizsiz gemi de bir hiçtir . Fakat gemiler zırhlı kravüzör değil; Trans,

atlantik olmalıdır .

Ben de bir Sandal parçasıyım . Dalgaların seyir ve istikametlerine göre sürüklendim; fakat dalgaların irtifasını geçemem . Dalgalar beni gâh bu tarafın bilmem bu manzarasıyla, gâh şu tarafın şu manzarasıyla, gâh o tarafın o manzarasıyla karşılaştırdılar .

Dalgalanarak mütemadi yuvarlanmalar, hızlı savruluşlarla sersemledim . Şimdi deniz biraz sakin; bir sahilde durmuş, gördüğüm manzaraların karışıklığını seçmeğe çalışıyorum .

Bakalım : bundan sonra hangi manzara, hangi sahilleri göreceğim.

YOLLAR

Yüksek Ziraat Mühendisi

Enver Ertüzün

Hergün üstünüzdedir koyu toz bulutları ;
Size bel bağhyarak sürer yolcu atları .
Süzülür üstünüzden makina kanatları,
Toz, Mazot, Yağ rengile yüzü solan bu yollar .

Sessiz iniltilerle kıvrım kıvrımdır yollar .
Dertlilerin derdini ber gün emer de yollar ,
Dertlilerin derdile başı döner de yollar ,
Gönüller ateş alır yollarda gele gide .

Her hatıradan bir iz, her göğüsten bir nefes,
Bütün dünya sussa da yollardan eksilmez ses .
Her yolun başlangıcı yeni bir şevk ve heves,
Gönüller ateş alır yollarda gele gide .

..

TURKLER EĞİTMEN BÖLGESİNE SELÂM

Gezici başöğretmen
R. R. Tankaya

lik köyü bağlarla başlar;
Çamlarla süslü yamaçlar .
Gönüllere gönül aşlar,
aksan Türkler bölgesine .

Hoş dereler, çağlıyanlar,
Aşka gönül bağlıyanlar ..
Varsa içi ağlıyanlar
Konsun çamlar gölgesine .

Kıran başı senin adın,
Alegöz (1) Köse (2) kanadın .
(RAHMI) derki şeker tadın
Layıktır Türk ülkesine .

[1] [2] Dağ ve Yayla

ABDALATA EĞİTMEN BÖLGESİNE VEDA

baharında güller açan
Dallarında kuşlar uçan,
Gönüllere neşe saçan
Bahçe, bağlardan ayrıldım .

bahçe yaptık, dizi dizi,
Unutmam hiç birinizi .
Zaman kavuşterur bizi .
Yardan, ayardan ayrıldım .

Yıldız gibi şirin köyler,
Yavrucuklar şarkı söyler .
(RAHMI) der ki gönül eğler
Sıra dağlardan [*] ayrıldım .

[*] Dört tepo dağı

YOLCULUK

Uzak iklimlerin esrarını anlatır
Tatlı bir fısıltıyla yapraklara ruzgâr,
Pırıltılı rüyâ âlemleri yaratır
Ay ışıklariyle öpüşen titrek sular ...

Gönül hülya içinde sessiz kanatlanır,
Kayar bulutlu yollardan geçmiş günlere,
En tatlı anların hatırası canlanır
Yar parmakları değer kalpteki tellere

Bir davet melodisi mırıldanır dallar,
Sahilden kitar sesleri yükselir ve taşar
Gümüş kıyılarda hazır sedef sandallar ;
Özlenen beldeye şimdi son bir sefer var .

AKŞAM

Sükût sardı her yeri
Akşamın etekleri
Tozlu yola süründü .

Uzaklardan akseden
Gurbete doğru giden
Araba gürültüsü ..

Gölgelere büründü
Koyu, yeşil ağaçlar.
Ve karşıki yamaçlar .

Ve bir hicran türküsü
Bahçelerden yükselen ..
« Nerdesin Eminem sen . »

Sivacioğlu

Sarimbey

Y. Z. Mühendisi
Enver Ertüzün

Arabamız şosadan sola saptı .
Sert taşlar üzerinde zıngır zıngır
sarsılan yaylı araba şimdi tarlalar
arasına girmiş, yaylarla birlikte
tarla topraklarının kabarık yolları
da yaylanıyordu . Araba yaylı,
yol yaylı ...

Sulak tarlalarda serpilmeğe
başlamış Arpalar boy atıyor, bir
kaç değirmenlik su mütemediuen
tarlalara boşanıyordu . İleride
bağlar, ve ağaçlıklar arasında gö-
rünen köyün Sarimbey olduğunu
söylediler . Köye geldik .

Dış güzelliği içinde olmıyan,
sokaklar arasına biriktirilen güb-
relerle, su yollarından sızan idrarlı
ve kokulu pis suları, girenleri
karşılayan bir köy ...

Köye yavaş yavaş çatılı ve ki-
remitli evler de girmiş . Fakat
ziraî ve sıhhi bakımdan güzel bir
çiftlik evi göze çarpmıyor . He-
men hemen bütün evlerin ahır ve
ağulları avlu içinde, insanla hayvan
aynı kapudan girip çıkıyor . Bun

dan dolayı evlerdeki her temizliği
bir pislik kovalıyor . Para başka
görgü yine başkadır .

Odaya indik . Köylüler birer
ikişer gelmeğe başladılar . İçeri
giren her köylü selâm veriyor; hoş
geldin bey, hoş geldin efendi di-
yor ve bir köşeye oturuyorlar .
Köylünün saflığı kadar kurnazlığı,
eyiliği kadar da fenalığı vardır .
Fakat hiç bir şekil Anadolu köy-
lüsün sokulcanlığını ve misafir per-
verliğini değiştiremiyor . Kırk yıl
lık ahbab gibi hemen dereden te-
peden, harpten sulhdan bahis açı-
yorlar . Akıl mekanizmaları bir
anda eyi ve fenayı seçiyor .

Sarimbey köyünü evelce Sarı
bey namında biri kurduğu için bu
köyün adına Sarı bey denirmiş .
Sonradan Sarimbey olmuş . Köy
tahminen 400 - 450 yıl evvel ku-
rulmuş . Köyün halkı Zaden Bin-
boğa taraflarından gelmiş . An-
lattıklarına göre Zaden Elbistan
taraflarında bir yerin adı imiş .

Burada Kuyumcu aşireti denilen bir aşiret varmış . Çapan oğullarından Çapan bey bu aşireti buraya getirerek iskân ettirmiş . 1290 kıtlığında bu aşiretten bir kısmı yine eski yurtlarına dönmüşlerdir . Köyün ilk kuruluşunda köy yeri ve civar dağlar baştanbaşa ormanlıkmış . Sonradan baltalana baltalana dağ ormana, yağmur dağa küsmüş . Kuyumcu aşireti Sarimbey civarındaki (Çay hatap, Yenice ve Yokarıhamdi köyler, Sorsavuş, Sapa köy, Seyfe, Abdalbodü, Karabayır, Serban) köylerini de meydana getirmişlerdir .

Bu aşiret halkı devecilik ve koyunculukla geçinirlermiş . Yazın Eğerci dağına yaylaya çıkarlarmış . Kuyumcu aşireti bu dağa Deveboynu diyormuş, o dağda hala kuyumcu yurdu duruyormuş .

Sarimbey Çorum'un güney batısında ve şehre 19 kilometre mesafededir . Çorum - Sungarlı - Çerikli şosası köyün 600 metre şimalinden geçmektedir .

Köy bundan 50 yıl evel 40 hanelik olduğu halde bugün 140 haneliktir . Kurulalıdanberi hariçten yalnız bir hane Rumeli muhaciri gelmiştir . Nüfusu 900 dür .

Köyde 5 sınıflı bir ilkokul vardır . Okul Öğretmenleri By. Ne-

zihe Öğütlü, Yahya Mersindir . Ayrıca nakış, dikiş Öğretmeni By. Şaduman Balamir de bulunmaktadır . Büyük bir gayretle veh er türlü nezahat içinde çalışan Öğretmenler köylü tarafından çok sevilmedirler . Anadolunun geri kalmış kitlelerini bilgin ve ileri bir cemiyet haline getirmeğe uğraşan feragatlı binlerce vatan çocuğu, sessiz sedâsız çalışan bir ipek böceği gibi kozalarını sarmaktadırlar . Okul bahçesinin dört bir etrafı genç kavaklarla çevrilmiş, yarının yetiştirme abidel eri gibi kök salmışlar .

Köyde yeni bir cami var . Çeşme ve içme suyu yoktur . Bayanlar sabahleyin erkenden Hatap çayından kaplarını ve küplerini doldururlar, durulunca içme suyu olur . Köye 600 metre mesafede tatlı ve bol bir su vardır . Köylüler bu suyu köye getirmek için teşebbüse girişmişlerse de aralarında anlaşmamışlardır . Köyde nedense birbirine zıt iki fikir cereyanı meydana gelmiştir . Temenni ederiz ki birleşir ve tek yola yönelirler .

Köyün havası güzeldir . Yalnız ufak tefek bataklıklar yüzünden sıvri sinek meydana gelmekte ve bu yüzden de sıtma hastalığı çoğalmaktadır .

(Sonu gelecek sayıda)

Çorum'da Maarif Hayatı

İhsan Sabuncuğlu

Buğazköy ve Alacahüyük gibi maruf [mahalleri itibariye tarihî hazineleri bağrında saklıyagelmış ve böyle vasıflar almış bulunan ilimiz; Ankaramızın yanı başında olmasına rağmen öyle sanıyoruzki ancak bilenlerce biline bilmiş, istenmeyi bilmekten ziyade anlaşılmayı özlemiş, ziraat ve sanat sahasında yaşayışını ayarlamış, nüfus kesafeti itibariyle normalin üstünde bulunmuş, mütevazî haline rağmen İrfan yuvalarından ve medeniyetin meş'alesi olan Şimendiferden yıllardır mahrum kalmış bir yerdir .

Bu mahrumiyetlerimiz dolayısıyla bugün maziye karışmış olan dünkü memleket büyüklerimizi nasıl biz babalar bu yoksullukların verdiği hislerle hatırlıyorsak bittabi yarının babaları olacak bugünün çocukları da bugünküleri daha çok acı ile anacaklardır .

Çorumlu Dergisi ilk çıkarıl-

miya başlanırken Çorum tarihine hazırlık gayesi esas olarak düşünülmüştü . Eskiden Çorum'da okuma zevki ve teşkilâtı hiç mi yoktu, bugün Maarif sahasında tekemmülümüz ne safhalara varabilmiştir .? Çorum'umuzda ne kadar münevver yetişebiliyor, bu hususta duyulan ihtiyaç hisleri ve bunların ağılamıyan çocuğa meme yok sözünce duyurulmağa çalışma hareketleri artık yarın için elbet birer tarih mevzuu olabilir . Bunların da Çorumlu sahifelerinde derlenmiş bulunması arzu edilmez değildir .

Eskilere ait topladığım malumatı birinci kısım [*] ve yenileri için yapılmış muracaatlara müte-dair elimde bulunan bazı notları ikinci kısım olarak kaydetmeyi lüzumsuz bulmadım .

[*] Birinci kısma ait malumatın Kütüphane memuru Eşref Frtekin'in yardımları ile toplanmış bulunduğunu işaret ederim .

Bu münasebetle, her daim ba-
şımızda kalmasını dilediğimiz Mil-
li Şefimizin imkân husulünde, Lise
hakkındaki arzularımızın tatmi-
nine çalışılacağı vaîd ve tebşirleri
her Çorum'unun kalbinde ümit
ışıkları açmış bulunuyorki bunu
bilmünasebe burada kaydetmekle
büyük haz ve şeref duyarız .

Birinci kısım Notlar .

1 — Eski halimize ait malu-
mat araştırırken Evliya Çelebi'yi
hatırlamamak kabil değildir . Ço-
rum Kütüphanesinde 58 numarada
bulunan Evliya Çelebi seyyahat-
namesinin 408 inci sahifesinde
Çorum'dan bahsederken;

Şehir kırk iki mahalle ve kırk
iki mihrabdır . 4300 bağlı bahçeli
evleri vardır ...

Yedi yerde Darütedrisi ... on
bir Mektebi sıbyanı, yedi hanı
vardır ...

300 dükkânı olup her dürlü es-
nafı mevcuttur , Erbabı Maarifi
Nökte şinas Çelebileri, ulema ve
suleha ve meşayihî, yaranı gari-
büddiyar adamları, selahi hal ile
maruf mümin ve müvahhid kim-
seleri çoktur, abühavasının leta-

fetinden halkının rengiruları ham-
ret üzre olup orta boylu cesim
adamları olur, güzelleri çoktur ...)

2 — Hicri 980 tarihli arabca
bir vakfiyede elhac Sinan
bin Mustafa namında bir za-
tın Çorum'da Esirüddin mahalle-
sinde kendi ismi ile müsemma o-
larak yaptırdığı Muallimhane için
Çorum'da on yedi dükkân ve o
zamanlar kaza olan Temürlü Kara
hisar'ın Hacı bayram karyesinden
kendisine ait dörtte birini ve İs-
kilip Kazasının Viran seki diva-
nından Viranseki karyesi ile Akkil,
Akseki, Ahmetfakih, İneheci, Ha-
cıköy, Çerçiler, Bezirgan, Kaya-
ağı köylerinin keza kendisine ait
sekizde birini vakfeylettiği anla-
şılıyor . Bu vakfiyede tevliyet
evvelâ kendisine ve vefatından
sonrada evladü evladına tahsis
olunuyor . Bu vakfiyelerden ha-
sıl olacak İyradın evvelâ Darütta-
limin rakabesine ve artanından
onda biri mütevelliyeye ve yevmiye
iki dirhem Muallime ve yevmiye
bir dirhem de halifeye verilmek
kaydediliyor . Bu vakfiye H. 1158
tarihli bir fermanla ve 1209 ve
1226 tarihli iki kıta beratla da tev-
sik olunuyor . Bu beratlardan

1209 tarihli Muallim hanede
Muallimi sıbyan olarak Mahmut
ve Ahmet kardeşler zikrediliyor .

3 — Hicri 1004 tarihli arabca
yazılı diğer bir vakfiyede de :

Hacı Mehmet kızı hacı Zehra
namında bir kadın, Darülkura İs-
mile Çoram'da Sabuçu mahal-
lesinde bir mekteb açıyor ve bu-
na sekiz dükkân ve bin dirhem
vakfediyor . Bu Darülkura da
okutacak Muallime yevmiye beş
dirhem verilmesi işaret olunuyor .
Ve bu vakfiyede tevliyet evvelâ
kendisine sonra sulbiye kızına ve
sonra evladüevladına tahsis olu-
nuyor, bu vakfa, vâkıf, baba bir
kardeşi Eslime hatunun evladla-
rını da nazir tayin ediyor . Gerek
mütevelliyeye ve gerek nazire birer
miktar hisse tefrik olunuyor, bura-
da bahsi geçen Eslime hatun
Koca Mehmet Paşanın kızıdır .
bu Eslime hatun ve babası Koca
Mehmet Paşanın vakfiyeleri Ço-
rumlunun ilk sayılarında neşre-
dilmişti .

4 — Eski Şeriye Mahkeme-
lerine ait bir sicil defterinin 96 in-
ci sahifesinden ..

1170 hicri tarihinde Çorum
Akpınar mahallesi ahalisinden el-
haç Ali efendi bin Mahmud'un muh-
telif kitablarını ve bir menzil ha-
nesini vakfettiği anlaşılıyor ki
bunda (Mahalle mezburde vaki
menzili mahdut mezkur dersane
ve mektep olup salifül beyan ki-
tablar dolap içinde mevzuan hıfz
olunup ...) demekte ve mütevellî
tayini ilâve olumaktadır .

5) Yine bir sicil defterinin 34
üncü sahifesinden alınmış 1271
tarihli notda Çorum'da Sofular ma-
hallesinde sakin muallimi sıbyan
bekir efendi Meclisi Şeride takriri
kelâm ederek kendi malinden İf-
raz ve tayin eylediğim beşyüz ku-
ruşu vakfeyledim ve şöyle şart
tayin eyledim ki meblağı mezbu-
runun ribhi mahalleyi mezburde
vaki Çırak hoca mektebi demekle
maruf mektepte Muallimi sıbyan
olan zate verile ....

6) Yine bir şeriye sicil defteri-
nin 59 sahifesinden E. Ertekin'in
aldığı nota nazaran 1277 sene-
sinde Emine binti Hacı Hüseyin
nam hatun tarafından beşyüz 40
kuruş vakfedilmiş meblağı mezburun

nısfı Kulâbibey mahallesinde vaki Ömer nebci medresesi derununda ki şadranın tamir ve termimine ve nısfı ahari dahi Medreseyi mezkûrede hafızı Kütüp olan kimseye tayin ve tahsis edüp meblağı mezburu mütevellî tayin ettiği zate tevdi etmiş olduğu işaret olunmaktadır .

7) 1258 tarihli olan ve şeriye sicil defterinin 74 sahifesinden alındığı Ahmet Halit imzasile tevşık edilmiş bulunan bir notta :

Şerayi şiar Çorum ve Karahisarı Temürlü ve faziletli Değekeskini ve İnallu ballu ve Keskin Kazalarının Kuzat nuvvabi efendilerine diye başlayan ilk satırlardan sonra (Herkes çoluk çocukların mektebe verip tahsili ilmühale kemal mertebe suyu layuhsa olunmak ve bu babda iytiraz ve tesahül vafer derece müsamaha tecahül eden olur ise o makuleler derhal terbiye ve tedip kılınmak hususuna iradevi fuyuzat ifadeyi Hazreti padişahi) olduğundan bahsen emirler verilmektedir .

8) Keza sicil defterinden 25 / 1 / 942 de alınmış notlardan :

Çorum Sancağının havi olduğu kazalar nuvap ve müftilerine 1269 da Amasyadan mütasarrıf Paşa'nın gönderdiği bir emirde de

Eshabı hayrat taraflarından inşasına muvaffak olunan mekteplerin idare olunacağı kadar vazife tayin olunmuşken mürarüzeman ile mesarif artmış isede taşralarda . . . . mevcut olan bilcümle mekteplerin açık ve kapalı olanların ve kaffesinin muhassasat ve muayyenatının biletraf tahkik ve zahire ihracile hakikat halin bamazbata işarile defterlerinin tanzim ve takdimi . . . lazımadan olunduğundan . . . kaza ve kasaba ve karyelerinizin mevcut olan bilcümle mekteplerinin açık ve kapalı olanlarının kâffesinin muhassasat ve muayyenatının bu hususa memuren gönderilen Ali Riza efendi isimli zat nazareti ile ve sair iycabedenler marifetiyle tahkik ve iş'arı emredilmiştir .

9) 1274 senesine ait salnamesinden :

Ayaleti Sivas

Livai Amasya maa Çorum

Amasya maa nuvahladık, Gümüş maa Kabakuz ve Körkü Hacıköy, Havsa, Kedagra namı diğeri Vezirköprüsü, Zeytün Nahiyesi Hacıhamza, Osmancık, Saz, İskilip Çorum, Ekradiçorum namı diğeri karahisarı timurci maa katasaray ve tahtettarik maa fevkattarik Gülingiras maa Geldiknan, Zünnunabad, Merzifon maa merzifonabad nahiyeveray

Livai Sivas :

Sivas, Sivaseli. Yılduzeli maa Hanicedit, Nahiyehafik, Niksar ErbartülMarufe namıdiğer Sunisa ve Irak ve Taşabed ve kara yaka Karakuş, Mecidözü, Turhal namı diğeri keşan, Tokat maa nevahi kâfirli ve kunnat nahiyetüzakli, kazabat, Zile Yprüganizile Artıkabad Deliklitaş maa Eriepare ve Yüzdepare, Nahiyeyitenus, Nahiyeyiaşudi Nahiyekangal perakende kangal Nahiyegürün, Elbegli, Sarkıpare kilimgad, Emlak kedikcik, Aşiretli Aşiretikavüllü maa Barıklü Aşiretisagcimabadlı

10) 1293 senesine ait salna-

meden :

Çorum Kazası Kaymakamı Halil Hilmi efendi

Naibi Mehmet Sait efendi

Müftü Ahmet Feyzi efendi

Malmüdüdü Hesevin Tefvik ef.

106 sahifede:

Çorum Rüşdiye Mektebi

Muallimi evvelefenđi Muallimi sani Bekir efendi, Rika Muallimi Halil efendi Sülüs Muallimi Emrullah efendi, Bevap Mustafa efendi .

107 sahifesinde de :

Çorum kasabasının 20 dakika harıçinde dört tabur piyade ve iki bölük sivari asakiri şahaneye kâfi mükemmel bir bap kışlayı hümayun mevcuttur .

Geçen sene inşa olunan depboy gayet metin ve muntazamdır .

11) 1294 senesine ait Devlet salnamesinden :

Çorum milli Kütüphanesinde 1291 - 130 no. da kayıtlı, bunda münderiç ilk Kanunu Esasinin 114 üncü maddesi Osmanlı efradının

kâffesince tahsili Maarifin birinci mertebesi mecburi olacak ve bunun derecat ve teferruatı nizamı mahsus ile tayin kılınacaktır .)

Bunda Çorum bir kaza olarak gösterilmiş fakat hiç bir sai malumat görülmemiştir .

12) 1312 senesine ait salnamei devleti âliyei osmaniye :

Çorum milli kütüphanesinde 1290 - 129 no. da, bundada Çorum Mutasarrıfı olarak Rüştü paşa görülmekte, sair izahat bulunmamaktadır .

13) 1307 senesine ait ve Ankara Vilâyetine mahsus salnameden :

Millî kütüphanede 733 - 9572 no. da kayıtlı

Çorum kazası Kaymakamı Mahmut bey

Mektebi Rüştî

Muallimi evel Ali Rıza efendi

» sani Bekir »

» salis Naim »

Rika Muallimi Fazlı »

Sülüs Muallimi Emrullah »

Bevap Abdullah efendi

14) 1311 senesine ait Ankara Vilâyetine mahsus salnameden :

Millî kütüphanede 1208 - 54 no. da kayıtlı

Çorum kazası kaymakamı Ahmet Raşit bey

Mektebi Rüştî

Muallimi evel Ali Rıza efendi

» sani Bekir »

Rika muallimi Fazlı »

Sülüs » Emrullah »

Çorum kasabası Emsarı kadimeden madut plup eski bir kalesi ve derununda 21 haneyi şamil bir de kale mahallesi vardır . Anadolunun oldukça mühim bir noktasına tesadüf eden Çorum, Yozgat ve havalisinin İstanbul caddesi üzerinde vaki olmak hasebile mürruru uburu pek kesretlidir . Kabletteşkilat Sancak iytibar edilen Çorum kazası şimdiki hal ikinci sınıf kaymakamlıktır .

Çorumda onbir medrese ile derunlarında 2960 kütübü mütenevvia ve nefiseyi havi iki kütüphane kasabayı mezkûreyi tezyin eden ebniyei aliyedandır .

Çorum kasabasında

7831 zükür müslim

7919 ünâs müşlim

101 zükür rum

45 ünâs rum

308 zükür ermeni

205 ünâs »

19 katolik

33 protistan

168 kıpti

16626 yekûn kasaba nüfusu

15) Çorum milli kütüphanesinde 727 numarada mevcut ve 1327 senesi hicriyesine mahsus salnameyi Nezareti Maarifi Umumiye isimli kitapdan

Sahife 951 de

Çorum Mektebi Süstisi :

Muallimi evel Ali Rıza efendi

» sani Fazlı »

» salis Galip »

Rika Muallimi Fazlı »

Sülüs » Emrullah »

Talebe adedi 109

Hademe adedi 1

İskilip kazası Mektebi Rüştisi :

Muallimi evel İsmail Hakkı efendi

» sani Abdulkadir »

Rika ve Sülüs Muallimi Hüseyin efendi

Talebe adedi 23

Hademe adedi 1

Sungurlu Mektebi Rüştisi

Muallimi evel Mustafa Şevket efendi

Hat Muallimi Rıza efendi

Talebe adedi 36

Hademe adedi 1

ÇORUM'DAKİ MEDRESELER : sahife 954

Medresenin ismi	Mahalli	Müderisi	Talebe adedi	Medresenin banisi
Camii kebir	camii şerif avlisi	Osman ef.	25	Alâeddin Selcukî
Süleyman Feyzi pş.	Çöplü mah.	Mustafa ef.	15	Tevkii süleyman feyz
Ölçek oğlu	» »	Hasan ef.	30	Ölçek zade Hasan ağa
Muzaffer bey	Medrese mah.	Şamlı z. Abdullah	13	Müzaffer paşa
Kurtoğlu	Emir ahmet mah.	Ahmet ve Nuri ef.	35	Kurdoğlu Süleyman
Hacı osman ef.	Oaci nasrullah	Mustafa ef.	30	Hasan ağa

Mahallenin ismi	Mahalli	müderisi	Talebe kdedi	medresenin banisi
Abdülbaki paşa	Şeyheyyup mah.	Ahmet ef.	25	Defterdar Abdülbaki Paşa
Hulusi paşa	Haçi recep	» Şerif ef.	25	Hulusi paşa
İsaf paşa	Gülabibey	» İbrahim ef.	15	Ruusu hümayun kiseda rı Ömer Nehci efendi
Çirkler	Sağrıci	» Ahmet Arif ef.	30	Fatma Şerife hanım

SUNGURLU'DAKİ MEDRESELER :

Camii kebir	Zir	» Müfti ef.	136	Sunguroğlu Mehmet ağa
Hilmi efendi	Bala	» Şakir ef.	68	Nabi efendi
Osman efendi	»	» Osman ef.	84	Osman efendi
Haci Mustafa ef.	»	» haci mstafa ef.	26	Haci Mustafa efendi
Mantikci zade	Başpınar	» Hafız Ömer ef.	68	Haci Aarslan bey
Ahmet efendi	Bala	» Ahmet efendi	8	Ahmet efendi
Hasan efendi	Evcı karyesi	Hasan efendi	30	Hasan efendi
Hüsnu efendi	Yahşili	» Hasan	» 40	Ahalii karye
Ali efendi	Tirkeşen	» Ali	» 25	»
Camii şerif	Laha karyesi	H. Şeyh Süleyman	39	»
Halilbey	Çöplü	» İsmail efendi	6	Yeni paşa zade Halil bey

İSKİLİP KAZASINDAKİ MEDRESELER

Haci Mustafa ef.	Ekizoğlu	» Ömer H. ef.	59	Haci Mustafa efenei
Şeyh Habip ef.	Dabakhane mah.	Münir ef.	56	Şeyh Habip efendi
Serbest Ahmet ağa	Kalebağazı	» Hasan ef.	22	Serbest Ahmet ağa
Hace bey medrese	Alibey	» Şükrü ef.	65	Hacebey
Terzi Bekir ef.	Hacipiri	» Haci Ahmet	67	Terzi Bekir efendi
Ebüssut medresesi	Meydan	Ahmet ef.	30	Ebüssut efendi
Nuru oümaniye	Alibey	» Abdullah ef.	52	Eshabıhayrat
Hamidiye	Temenna	» Ali	» 27	Hamiyetmendan ahali
Haci Ali ağa	Karaviran karye	Ali	» 43	Haci Ahmet ağa

(Sonu gelecek sayıda)

Cönklerden Derlemeler :

Derleyen : Eşref ERTEKİN

(Ş E M S İ) (1)

Bu gün mahi muharrem vakti matemdir safa olmaz
Füruî dide giryandır gaminden ruşına olmaz
Gonül ayinesinde kıldı matemden cilâ olmaz
Derun içre hüzünden gayri suret revnüma olmaz

Muhibbi âle bu matem gibi derdi belâ olmaz

Gözüm kan ağla mâhi matemî âli aba geldi
Emandır gurbeti şahî Hüseyinî kerbelâ geldi
Giran bari belâlarla zemanê pür cefa geldi
Bu matemle dill nalân ezelden müptela geldi

Muhibbi âli muhtâr olmayanlar mübtelâ olmaz

Bil ey dil vakti şermistâni bezmi kerbelâdır bu
Şebi ser habi çeşmi nuri çeşmi Enbiyadır bu
Sahergâhi humarı neş'ei şiri hüdâdır bu
Demî suphu sabuhi şanü vaslı kibriyâdır bu
Bu meyden içmeyenler ehli beyti Mustafa olmaz

[1] Bu beşli mersiye hususî elde bulunan bir cönkten derlenmiştir. Cöngüa bazı yerleri silik ve yırtık olduğundan okunamıyan yerlere nokta konmuştur. Şair'in Bektaşî şairlerinden olduğu anlaşıyor .

Bu razi duymak istersen ener sen ey dili dâna
Edersin teşnei cami Hüseyinden nevâ peydâ
Bulup bezmi şhadette mezaki neş'eyi yaya
Muhakkak olmayanlar mazhari esrarı ma evha

Demi razi Hüseyini müçtebaya aşına olmaz

Hüseyini kerbelâ şâhin şehi ceşî müeyyettir
Hüseyini kerbelâ müşkati envari mümeccddir
Hüseyini ker belâ pusetgehi lali Muhammetfir
Hüseyini kerbelânurü fûrui çeşmi Âhmettir

Ki bil nuri mücessem tamei tıgı cefa olmaz

mamı dini ekberdir Hüseyini kerbelâ fehmet
Vasıyyı ilmi haydardır Hüseyini kerbelâ fehmet
Hemâğuşu peyemberdir Hüseyini kerbelâ fehmet
Seriri nuri ezherdir Hüseyini kerbelâ fehmet

Seriri nuri ferşi payı cendi bi haya olmaz

O şahın vakiâtı hayret engizli makalâtı
Hilafı hürmeti şan üzre buldu haddi gayatı
Edip tahrir kesbi hüznüçin dürlü ibaratı
Ederler zımnile isbatı aczile kepaatı

Salâtını hüda yigane böyle iftira olmaz

Budur tahkiki kim küfîler oldu bey'ate meyyal
İmâmı kerbelâ hem etmek üzre küfeye ikbal
Bu emrüzre olundukça kadem cenbane isticâl
Gelüp ehli Medine eylediler memrazı amâl

Dediler gitme ey şahı seriri irtiza olmaz

O dem erdi hitabilâyezâli ki ol mahi seyyar
Siyahat emrini ensarü âline ede tekrar
Olup icabı hükmü ahdi misakı ezel izhar
Civari lâ inekâni bi nişane eyleye reftar

Ki bir suret ile tayiri taktiri kaza olmaz

Edüp tahriki payı elvedâ ol şahı âlişan
Bütün ehli Medine çıktılar teşyiline nalân
Çün erdi kerbelâye rehğüzarı kevkebi sultan
Nihan oldu nazardan rahi herğent oldular cuyan

Ani fehmettilerki hökmü bâri rehnüma olmaz

Dedi ey Rabbi halim böyledir icabı peymanım
Ki olup canım sana kurban olasın cismime canım
Bu günki kerbelâ deşinde ben huniçre galtanım
Benim hempalerim vaslında hep uşşakı nalânın

Ki anlar matemim nârimdedir nâre seza olmaz

. . . bahşayl bezmi kevseri irfan
 . . . mahşerde alem zari ser gerdân
 Gebab etmek diler lahti cigerden ateşi niran
 Bütün uşşakı nalânı sana bahşeylerim ol anı

Senindir anlar ey mahbup ki nâre müptelâ olmaz

Dedi kim ey dü âlem girdigarı marhametkârı
 Demi ruzi cezada isterim cümle sıyahkârı
 Ki yohsa başum alupdestime çün eylerim zari
 Sırışki honile garkeyleyüp mahveylerim nâri

Celâlin hazretinden kimse me huzi ceza olmaz

Dedi hak ey fedayı senki verdin yoluna canı
 Sana verdim kilidi duzahi miftahı Rıdvânı
 Ener çeşmin dökerse mahşere eşki gül efsânı
 Hazer kim ateşi rahmim yakar cennatı niranı

Baka milkinde bir cayı penahi mehlika olmaz

Bu resme eyleyüp peymanı çün ol seyyidi âlem
 Serayi li meallah içre oldu yarile hemdem
 Enerçi canı canân oldular bu vechile hurrem
 Cihani tuttu emma zengibâri sar sari matem

Demi havli kıyamet subhune badi saba olmaz

Muhibbi âli evlâdi Muhammed oldular gamnâk
 Fiğani matemile ettiler hayli zeman dilçak
 Yezidâni laini tamei tiğ ettiler bi pak
 Süyufü tiğlar ile etseler ta ruzü haşrihlâk

Yine bir muyi pâki hürmeti hakkı edâ olmaz

Eyâşâhi şehidi kerbelâyı dü cihan ferma
 O şahın ki müsellemdir sana dünya ve hem ukba
 Zülali şefkatin gül bahçesidir cennetil me'va
 Neimi lutfunun tennuri oldu duzahi gayya

Zemini asüman içre sana kimler geda olmaz

O şahsın ki büründün hilatı fahri cihan içre
 Sen ol nurl mücessemsin göründün bize kan içre
 O bülbülsünki gülbengin doludur asüman içre
 O gülbenge yetiştin sahnı bağı la mekân içre

Senin harın dehi feyzi gülünden binevâ olmaz

Hievayi ahi dilden geldi cunbuş bahri ummane
 Felek keştisini gark etmek için eşki tufane
 Temevvüç etti pür çuş oldu çıktı takı ekvana
 Uyuni lüccei refeyleyüp ta arşı rahmana

Dedi âli Resule bunca âzârı hudâ olmaz

Doğup ucü şehadet matlaından çün mahi tâban
olup menendi neyri nuri ahmer iğre ser gerdan
Ziya paş oldu deşti kerbelaya eyledi seyran
Şehit oldu çün ol kiblei din vasılı süphan

Güruhu aşıkane bundan özge pişiva olmaz

Olup bir katre dem cenban seviyyen ucü ulyaye
Uçup menendi şepnem guncai firdevsi alâye
Erüp seyranı ahir dameni arşı muallâye
Varınca dergehi mahrem serayı has'ı Mevlaye

Dedi kurbanı aşka senden özge mülteca olmaz

Dedi hak merhaba ey güruhu canparei canân
Sana meftuhtur mahrem sarayı hazreti rahman
Seriri arşimi çün eylemişim payine puyan
Saadetle olup şemsi duha manendi nurefşa

Sarayı li meallahe buyur emrine lâ olmaz

Dedi kim ya ilahi yaktı hasret sabrû samanım
Kabayı lale veş çak eyledim çektim gribanım
Zülali tığı aşkınla suvardım lali atşanım
Gülistan eyledim hunü dilimle çevre damanım

Bu gülşende benim gibi gülü sad berk eda olmaz

Dedi hak gül idin oldemki sırrı sebzistan oldun
O dem bülbül idinki besteî ahi figan oldun
Garip olma garibiaşiyani lâ mekân oldun
Görünmüşüm seninle şimdi sen bende nihan oldum

Bu mahremkahi alîdir ki bunda masiva olmaz

Dedi geçtim hüdaya bu şehadet macerasından
Haberdarım ezelden ol hicabın maverasından
Veli geçmem seninle ettiğim aht iktizasından
Geçüp canî cihandan geçmezem kanım bahasından

Eğerçi diyyetim vermez isen sana reva olmaz

Dedi hak ey şehidi can fedayı idi ferdiyet
Ne işe eyle vazih muktazayı ahdi ünsiyet
Bu vsche körünürkim kasti aksayı uluhiyet
Visali bi misal zatim ki olsun kanına diyyet

Eğerçi gevheri gül rengi kanına beha olmaz

O deryasinki katrandır sücudi vacibil imkân
O neyyirsinki zerren kevkebi mahiyeti ayan
O adamsinki vücudün zillidir serte serî ekvan
Cihane camil ekbersin oldu can sana canan

Sana yar olmayanlar mahremi razi aba olmaz

Olunca aferileş revnüma nuri cemalinden
Kesildi hamei desti kaza kaddi nihalinden
Midadi levhi takdir oldu çünki huni alinden
O suretle göründün âlami levhi misalinden

Bedâyide nazirin ey Hüseyini müçteba olmaz

Kubabi kâbe kavseyne işarettir ebrüvü anın
Delili noktai vahdettir ol hali zenihdanın
Gülistani nübüvvet servidir kaddi hıramanın
Fizayi kerbelaye düştü ahir seyresi anın

Eğerçi nürü akdes saye endazi fiza olmaz

Selâti bi had olsun zatine ey Cibrili hüddam
Sana tacı nübüvvetir seri mesudi pür ifham
Şehadetle geyüb işrâ deminde hilati gülfam
Şefaatile usatı aşıkane eyledin ikram

Şühudü müftheadır bu buna gönü çera olmaz

Bize mahsustur ey ruhi âlem minneti zatın
Beraber cediti pakinle görüp mahiyyeti zatın
Salâti bi adetle eyleriz hem mithati zatın
Aduler bilmeyüp çün kılmadılar hürmeti zatın

Bizimçün anlara lanet resan olmak hata olmaz

(Sonu gelecek sayıda)

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Kuruluşu : Nisan 1938

SAYI : 48

1. Mayıs 1944

Basıldığı yer : Çorum Vilâyet Basımevi